

POCZAĆ SIĘ (290) *vb pf*

począć się (289), **począć** (1); *począć się* : *począć WujJud* (2:1).

się (161), *się* (138).

o jasne.

inf *począć się* (33). ◇ *fut 3 sg* *pocznie się* (23). ◇ *3 pl* *poczną się* (8). ◇ *praet 1 sg m* *-m się począł* (6), *-m się począł jest* (1) *RejPos. f* *poczęłam się*, *-m się poczęła* (7), *-m się jest poczęła* (1); *poczęłam się* : *-m się jest poczęła PatKaz II* (6:1). ◇ *2 sg m* *-ś się począł* (2). ◇ *3 sg m* *począł się* (63), *jest się począł* (1) *PatKaz II. f* *poczęła się* (58), *jest się poczęła* (1); *poczęła się* : *jest się poczęła PatKaz II* (19:1). *n* *poczęło się* (41), *poczęło się jest* (1) *ArtKanc.* ◇ *1 pl m pers* *poczęliśmy się*, *-smy się poczęli* (3); *-smy BudBib, ArtKanc, -śmy* (1) *BibRadz.* ◇ *3 pl m pers* *poczęli się* (4). *subst* *poczęły się* (14). ◇ *plusq 3 sg m* *począł się był* (2) *CzechEp, LatHar, był się począł* (2) *GliczKsiąż, BielKron. f* *była się poczęła* (2). *n* *poczęło się było* (1) *BielKron, było się poczęło* (1) *WujNT.* ◇ *imp 3 sg* *niech się pocznie* (1). ◇ *con 3 sg m* *by się począł* (3). *f* *by się poczęła* (1). *n* *by się poczęło* (3). ◇ *3 pl subst* *by się poczęły* (4). ◇ *part praet act* *począwszy się* (3).

Sł stp s.v. począć, Cn brak, Linde XVI i XVIII w. s.v. począć.

1. *Zacząć się, rozpocząć się; inchoari HistAl, Mącz, JanStat; incipere Vulg, JanStat; coepisse Modrz; inceptare, incipi JanStat* (181) :

a. *O wydarzeniach, działaniach ludzkich i instytucjach* (128) : *ZapMaz VI* 6/35v; *OpecŻyw* 9v, 58v; *LibLeg* 10/113v, 11/55; *nizlifie Syem Valny pocznie, yednem liudziom obyvateliom y ofiadlem woney Ziemi, vedlie Przivilieyow y statutu [urzędy a dostojenstwa] rozdacz. ComCrac* 14; *RejJóz N2v; Diar* 92; *GliczKsiąż H; A thu fie gniew począł Máxymilianá Cefárzá BielKron* 408, 206, 210v, 215; *ArtKanc C7; Rżekło fię było wczorá zeyść fię o ólmeý ná pułzegárzu/ á widzę iż ielt blisko dziefiátey/ á ielcze nic fię nie poczęło. GórnRozm E; SarnStat* 75; *PowodPr* 60; *Luterski zakon iáko fię począł. SkarKazSej* 699b *marg.*

począć się od czego [= *o miejscu pochodzenia*] (5): *Dzieie zás Apoftolŕkie opifuiá kościół iego; iáko fię począł od Ieruzálem WujNT przedm* 31, s. 297 [2 r.], 393, 525.

począć się od kogo, od czego [= *kiedy*] (15): *KromRozm I E4v; BielKron* 122, 170; *Ná óstátek od Páná Kryftulá prawdziwego Mefyálzá/ poczęły fye trzećie y óstátheczne dwá tyśiáca lat LeovPrzep H2, [K]; ModrzBaz* 138v; *Bo od tego czáfu gdy iulz ono odszczepienŕstwo Piotrá Leoná vŕtálo/ poczęło fię ono Tyrránŕkie á okrutne iego ŕerce kruŕzyć SkarŻyw* 165; *StryjKron* 244; *ReszPrz* 98; *GórnRozm E; A exekucia téý Conŕtituciiéý ma fie począć od S. Michála roku teráznieýŕzego. SarnStat* 289, 280, 1125, 1227, 1229.

począć się od czego [= *o pierwszym działaniu, o tym, co zrobić (zrobiono) na początku*] (6): *Iulz widzę iakowa ma być Exekucya/ á iáko fye oná od Ołtarzá począć ma OrzRozm G3, A, E3; A Ten Séým przyŕzły/ ma fie począć od exequuciiéý tych rzeczy które fie ná teráznieýŕzym Séýmie nie dokonály wedle Conŕtituciiéý SarnStat* 78, 742, 970.

począć się od czego [= *z powodu czego*] (1): *niemoc w pokoiu fye mnoży/ á przetoż roboty á prace potrzebuie: á wŕzákoż rozumnie/ áby od zbytnieý prace ograżká fye niepoczęła. SienLek* 94.

począć się od czego [= o załączku, pierwszym etapie] (1): Napierwłzy Chreścianie byli iáko dziś w kłafztorách zakonnicy/ y ko[s]ćioł się od mniłkiego łtanu począł. *SkarŻyw* 535 marg.

począć się od kogo [= o tym, kto pierwszy coś uczynił lub został objęty jakimś działaniem] (15): Ten kołcioł począł się od Iadama y od Yewy gdy vwierzyli obietniczam Bożym o Chrístufie *SeklKat* Q; *GliczKsiąż* B3v; *Leop* 1.Petr 4/17 [2 r.]; Owa Exekucya náłzá począć łye mułi od Papieżá/ mamyli mieć Krolá w Polfzce. *OrzRozm* F4; *BielKron* 121, 140v, 141, [332²]v; *GórnDworz* B8v; *RejPos* 54v, 260v; y łowienie ono ryb wielkich/ to ieft/ Cefárzow y Krolow do wiáry/ więcey się od Sylwełtrá począł/ niźli od Piotrá świętego. *SkarŻyw* 601; *ReszPrz* 38; *WujNT* 1.Petr 4/11.

począć się u kogo [= gdzie] (1): Gdyż v Affiryckow nowe łie Krolełtwo y Monarchia Affiryfka począłá *StryKron* 11.

począć się u kogo [= kto pierwszy coś uczynił] (1): Lecz łi łie tá zła napáść v pánów począłá/ Potym miedzy polpółłtwem/ krzewić łie téż ięłá. *GosłCast* 32.

począć się z czego [= skąd] (1): przeniołłzy krolełtwo łwe od łámeo miáłtá Ieruzálem [...] głowy Iudłkiey łiemie/ z ktorey się było począłó *WujNT* 392.

począć się na kim [= o tym, kto był pierwszy] (1): Ná nim się [Św. Piotrze] iáko na fundámencie wyznánia y náuki począł kołcioł *SkarKaz* 606a.

począć się skąd [= z jakiej przyczyny] (4): *RejPs* 120; *Mącz* 139b; thu moze káždy obáczyć przyczynę náłzego złego/ łkąd łie co począłó á ku czemu łiągnie y ná którym punkcie łtánęłó. *BielSpr* 57v; *BielSjem* 20.

począć się skąd [= o pierwszym działaniu] (1): przeto rad bych ia wiedziáł iefłi to (iż ták rzekę) ochmiłtrzowánie Dworzáninowe ma łie łthąd począć/ iżby páná thákich obyczáiw zwyczáil/ kthore by go łáme/ gdzie by łie on nie obáczył/ cnotliwie żyć zuczýły *GórnDworz* Hh3v.

począć się gdzie (14): *OpecŻyw* 8; *PatKaz* II 65; *GliczKsiąż* Hv; *GroicPorz* i3; *BielKron* 218; *RejPos* 54v, 243; *RejZwierc* 268v; *SkarJedn* 267; Ale práwa [miłóść] w Bogu gdy się tu pocznie/ w niebie bez końca zołtáie. *SkarŻyw* 63; A z tym zátym błogoláwienłłtwem/ żadna przeciwná rzecz nie zálzkodzi: ále tu ná łwiećie Krolełtwo Niebiełkie á zbáwienie pocznie się *WerKaz* 306; *SarnStat* 858, 871, 1150.

począć się kiedy (39): *MetrKor* 38/285; Teéz dzis łwięto włlytkiego dworu krolełtwo niebiełkiego [...] / bo łie począłó dziś naprawienijé łpułłóssenijá łego. *OpecŻyw* 9v; *HistJóz* D4; Machomeczka łekta począłá łie 1313. *KłosAlg* D4; kthora [chwałá boska] łie począłá iefłcze przed początkiem łwiatá á trwáć iuż ták będzie áż ná wieki. *RejPs* 220; *RejJóz* L6v; *HistAl* C8v; *GliczKsiąż* Hv; Pierwłze páńłtwo ieft Bábilonłkie ktore się począłó zá Nábuchodonozorá. *BibRadz* I 451a marg, I 451a marg; *OrzRozm* T4v; Dniá 25. Czerwcá miełiáćá począł łie Syem w Hágánoe *BielKron* 218, 217v, 224v, 307v, 412v; Abowiem tám tego roku/ to ieft/ gdi będą piłáć od Národzenia Páńłkie⁸⁰ 1588. poczná łye práwie łkutki złáćzenia práwie włzytkich Plánetów *LeovPrzep* H3v, B3v, D2v, E4, I3v [2 r.], I4; *GórnDworz* Y; *RejPos* [344]v; *RejZwierc* 268v; *WujJud* 38v; *CzechRozm* 84; *SkarJedn* 99; *SkarŻyw* 582; *CzechEp* 359; *ArtKanc* S20v; *GórnRozm* H; *WujNT* 439, 836; *SarnStat* 225, 858, 871; *SkarKaz* 550a.

W przeciwstáwieniu: »począć się ... dokonáć się (a. koniec [jest], a. (s)kończyć się)« (5): *Leop* 1.Petr 4/17; *BielKron* 233; A to łie włzytko tych kłiąg piłánie dokonáło w łwiátecny wtorek/ á począłó łie

w środopofną niedzielę w Mogilánach w domu Iego miłości Páná Krákovákiego *RejZwierc* 268v; *SkarJedn* 267; *SarnStat* 1150.

Frazy: »jako się poczęło« = *o kontynuacji* (1): A owżem łlawne niebo/ gdyż iest łtolec iego/ Iużci nigdy nie zmieni łtanu ták zacnego. A by łie wżytko ná nim ták iáko poczęło/ Nie miáło łie łpráwowáć/ wżytkoby zginęło. *RejWiz* 152v.

»kiedy (a. jako) się świat począł« (2): Niezáraz kiedy łie świat począł náłtáá Przyłięgá/ ále kiedy iuż był dobrze wzrołł/ y kiedy grzechy bárzo rozłszerzone wżyłstek łwiá ł opánováły *KuczKat* 285; *StrykKron* A6.

»początki, znaki [czego] się poczęły« = *iudicia pullulant JanStat* (1:1): o ziechánium krolow Krzełłcjańłkich [...] piáć poczną/ ktorego łie ielzće początki w tym roku s przyczyn rozmáitých poczęły. *BielKron* 412v; *SarnStat* 111.

»rzecz się pocznie (a. poczęła)« (4): *LibLeg* 7/42; *Mącz* 13b; tákże przednieyłzy y nazacnieyłzy łtáli łie vczeltniki tey złółci/ ielzće od tąd iáko łię tá rzecz poczęła [*ab initio ipsius regni*]. *BudBib* 3.*Esdr* 8/69[71]; które [*sprawy*] Sędzia Ziemiłki bęđie łáđził/ y ná Rocéch o włzelkú łumnę/ o którú przed námi rzecz łie pocznie [*actio fuerit incepta JanStat* 542]. *SarnStat* 144.

Zwrot: »naprzod, napirwey się począć« (2:1): *Omnis fabulositas Graeciae ex hoc primum sinu effulsit*, Ztąd łie naprzod poczęłá/ powłtáá. etc. *Mącz* 139b; Iż ia ty fáłelzniki nákarłię piółunem/ [...] ábowiem napirwey łie od nich poczęłá włzelka złółć ná ziemi. *RejPos* 54v; Sády naprzód począć łie máią záwłze w Piotrkowie w Ponieđziáłek *SarnStat* 858.

Szeregi: »począć się i (ani) dokonać się« [*szyk 1:1*] (2): tákże o Dánielá Proroká tegodniách/ ielzće ich nikt dołtátecznie nie wyłiczył/ kiedy łię poczęły y kiedy łię dokonály: á więc przeto mowić kto ma/ iż łię nie dokonály [*jaselka*] áni poczęły? *SkarJedn* 99. [*Ponadto w przeciwstawieniu 2 r.*]

»począć się a trwać« (3): *RejPs* 220; Poczęłá łie bitwa od włchodu łlońcá á trwála áż do zachodu *HistAl* F4; *LeovPrzep* I3v.

»począć się i wznowić« (1): włtápmy w dolegleyłze rzeczy/ nie włzczynáiąc takowych/ ktore łie od bráta náłzego Kurfierłtá tu poczęły y wznowiły *BielKron* [332²]v.

b. *O tekłcie pisanym i mówionym* (16) : *ZapWar* 1550 nr 2666; Lecz nie o tym łię rzecz poczęłá/ ođłtápiłimy od rzeczy. Wrołmy łię do práwá wáłzego. *GórnRozm* H2v; Nim o Tribunale Státuty łie poczną, tedyby tu przyłzłó átkykwáć *Ordinationem nouorum Iudiciorum SarnStat* 849.

począć się od kogo [= *o kim mówi się na początku*] (1): Ale gdzie łie wprzod od Iezufá Páná pocznie/ tego tám w głowách nie záłóżywłzy: áłzci łie ná nim wnetze zgorłzú *CzechRozm* 70.

począć się skąd [= *o pierwszym temacie*] (3): Przeto téż ná Exekucyú my wołáiąc/ co iest Exekucya nie wiemy. A práwdá iż łye łtąd byłá poczęłá Rozmowá náłzá oná Zurowłka? *OrzQuin* E3v; *RejPos* 208v; Acżkolwiek to práwdá iest/ iż łie iuż tu końcy tá rzecz/ á potym łie nowa záczyňa. Ale zás nie zgołá łie łtąd poczęłá/ ođkádeł iá ty záczył *CzechRozm* 236.

począć się gdzie [*w tym: „tu”*] (6) (8): Tu łie iuż pocznie trzecia rołprawa iáko łie Zephira Potyfarowa pani rozłmłowa [!] Iozepha *RejJóz* C3v; *RejAp* 37v; *RejPos* 156, 269; A tu łie iuż poczną Wtore Kłięgi żywotá pocżciwego człówieká *RejZwierc* 29; Aczem téż z przodku mułiał przyđáć

inŕze dowody o przyŕciu Krzyŕakow [...] / wŕzákŕe po kilku kart iuŕz fię ŕamá Hiŕtoria Duzburchowá pocznie. *StryjKron* 288, 288 [2 r.].

W przeciwstawieniu: »dokończyć się ... począć się« (1): *StryjKron* 365 *cf* *Zwrot*.

Zwrot: »począć się wprzód, znowu« [*szyk zmienny*] (1:1): *CzechRozm* 70; A tu fię iuŕz dokończył rod Xiążąt Litewŕkich [...]. A poczęła fie z nowu *Geneologia y Narod Wielkich Xiędzow Litewskich StryjKron* 365.

c. O miejscu (4) :

począć się od czego (2): *Napyerwey povyedziely yz ziemia v.m. hoŕpodarŕka poczela sye wyelkiego Xyeŕtwa Lythowŕkie⁶⁰ od Maraphi rzeczky LibLeg 10/71v; Okrągła Linea ielŕ/ która wkoło idąc/ przychodzi do tegoŕ Punktu/ od którego ŕye poczęła. GrzepGeom* C2.

począć się skąd (1): *Troiá do dziŕsiedniá/ ŕnadŕby ielŕcŕe ŕtała/ [...] A ták/ iáko wodá co raz wŕpłynęła/ Ná zad fie nie wroci tam ŕkąd fie poczęła. WisznTr* 35.

począć się gdzie (1): *NA nowinach/ które fie poczęły zá Wiŕłá [In novalibus autem exortis, ultra Vislam JanStat 230]/ y ku gránicy Ruŕkiéy/ Węgielŕkiéy/ áŕ do gránic ŕiemie/ gdzie [...] dzieŕięciná nie byŕá dawaná/ [...] wiárdunek groŕzy Práŕkich [...] máia bydŕ pŕáconé miáŕto dzieŕięciny SarnStat* 187.

d. O pochodzeniu, genealogii; educi PolAnt (15) : *Tatarzi iako fie poczęli. MiechGlab* **6.

począć się od kogo (10): *BibRadz 4.Esdr 6/55; BielKron 462v; Wálz záŕŕe Koŕcioł od Lutrá począł WujJud 135, 137; BudBib 4.Esdr 6/55; SkarJedn 11; Od Ludima tedy [...] Lidiyŕkie Kroleŕtwo [...] w Aziey fie poczęło StryjKron 11, 355; SkarKaz 690a marg.*

począć się z kogo (4): *PatKaz III 94; Z iego theŕz narodu wyŕzli ludzye wielcy Obrzymowie [...] / czyniáŕc rozmáite zŕoŕci ná ŕwiece (Iozephus piŕze iŕz fie z Latáwcow poczęli) BielKron 4v; StryjKron 120; CzechEp 410.*

Zwrot: »napierwej się począć« (1): *NARod Zydowŕki napierwey fie od Abráámá Pátryárchy począł BielKron 462v.*

Szeregi: »począć się i rozmnoŕzyć« (1): *Od tego tedy Giedruŕa Xiążęciá [...] począł fię y ŕzeroko rozmnoŕzył/ iáko widzimy narod Xiążąt Giedrockich StryjKron 355.*

»począć się, (i) urodzić« (2): *Począł fię tedy tym ŕpoŕobem y dawno z Zydow vrodził antychrist CzechEp 411, 410.*

e. O pochodzeniu, początku obyczaju (13) : *Naleŕy tedy ná tym bárzo/ áby oycowye prágnaŕc dzyathek/ w małŕeńŕtwo ŕluŕŕne [...] wŕtępowáli/ dawáyáŕc wtem myeyŕce woley Boŕzey/ wedŕug ktorey małŕeńŕtwá ŕye poczęły GliczKsiąŕ B6v.*

począć się od kogo (2): *Zaŕŕony ná oŕtarzu w ŕtárym Koŕŕciele nowego Teŕtámentu nie byŕo/ ále fię od Bázylego S. w Koŕŕciołách wŕchodnich poczęła. SkarJedn [d10], 195.*

począć się skąd [= kto pierwszy coŕ zaczął] (1): *A tu obácŕ/ cny czytelniku/ zkáŕd fię tá pokorá ku Pánu náŕzemu zbáwicielowi [...] poczęła: iŕz nie od ktorych podŕlego ŕtanu ludzi/ ále od Monarchow SkarJedn 195.*

począć się gdzie [= o miejscu] (1): *Qwártá fie poczęła w Piotrkowie. 1562. SarnStat 359.*

począć się gdzie [= z jakiej przyczyny] (2): *BielKron* 142; A nie iadł [Chrystus] nic w one dni. [Luc 4/2] Tu fię począł poft czterdzieści dni/ ktory Apoftołowie podali kościołowi *WujNT* 208.

począć się kiedy (7): *MetrKor* 57/120v, 59/282v; Przysięgá poczęła sie ná ten čás/ kiedy sie byli ludzie fkážili. *KuczbKat* 285 marg; *RejPosRozpr* c3v marg; Iáko náprzykład/ obrzezanie/ [...] to ácz fie przed zakonem poczęło/ wżákże wždy zakonowi służyło *CzechRozm* 88; *StryjKron* 285 marg, 375 marg.

Zwrot: »napirwej się począć« (1): A thu fie napirwey w nowym zakonie poczęła Symonia/ to iest fwiětokupftwo *BielKron* 142.

f. *Zacząć istnieć, zostać stworzonym: o Bogu, niebie i pierwszych ludziach* (5) : Adam gdy fie począł/ nye spráwił go Anyoł żadnym lekárftwem albo czámoklięftwem/ ale Bog ręką á mocą fwą *GliczKsiąż* C4.

począć się skąd (1): Acz mi częścią fkađ fie to [tj. niebo] poczęło wywodził/ Y Moizefzowy pífmá ná plác mi przywoził. *RejWiz* 147.

Szeregi: »począć się albo (ani) dokonać« (2): Bog w boftwie swoim nigdy fie począć áni dokonać nie może *RejAp* Dd2, 177v.

»począć się i stać« (1): Wtore począczye czlouyeka a to yaua matka náfa, tako fyą począła yftala telko zoczca adama pózla przelz matky *PatKaz II* 72.

2. *Powstać jako płód w łonie matki; gigni PolAnt; concipi Vulg* [w tym: o Chrystusie (44), o Maryi (33)] (108) : *PatKaz I* 7v; oto dzyfz począła fyą panna ktora fyna bozego bądze uychouala *PatKaz II* 74, 19, 65v, 74v, 75, 84; *PatKaz III* 142; *RejWiz* 21; Niefzczęfna godziná ktorym fie ia począł/ Biádá mnie nędznemu człowiekowi *HistRzym* 45; *RejPos* 33v; *CzechRozm* 14; *ArtKanc* L20v.

począć się z kogo [= o matce] (2): *GliczKsiąż* B4; Kilká zásię fłow od Anyoła na ten čás opufzczonych/ kiedy fię iefzcze Syn BOży z Pánni nie począł był/ táż Helzbietá Duchá s. pełná przyczyniła *LatHar* 7, 548.

począć się z kogo [= o ojcu] (2): y owífem sam ocyec Filip [...] zwykł był yawnye powyádác/ że Alexánder nye fnyego fyę począł *GliczKsiąż* B6, B3v.

począć się z kogo [= o obojgu rodzicach] (2): przeto [...] acz panna maria [...] począła fyą z ocza y matky [...] a wżkofch [...] dla zaflugy cryftuła [...] yey duffa [...] była od tego grzechu zachovana *PatKaz I* 6; *GliczKsiąż* B7v.

począć się z czego (11): Człowiecze pomni á famego fie poznay [...], z czegos fie począł y też narodził *BielŻyw* 170; *GliczKsiąż* B3v; *RejPos* 270v; iż Iezus Chriřtus [...] nie począł fię/ iáko my/ z woley meża y niewiálty/ ze krwie też tákże y ciála/ iáko fie my záczyamy *CzechRozm* 29. Cf »począć się z nasienia«, »z nieuściwego łóna się począć«.

począć się w kim [zawsze: Chrystus w Maryi] (2): *PatKaz I* 7v; ábowiem to co fię w niey [Pannie Maryi] poczęło iest z Ducha świętego. *BibRadz Matth* 1/20; *GrzegŚm* 65.

począć się skąd (1): A gdy [Olimpiada] záfnęła/ [...] wzyał z nią [Nektanabo] złączenie/ fkađ fie Alexánder począł. *BielKron* 122v.

W połączeniach szeregowych (2): *PatKaz II* 58; Bo fię ten [Chrystus] raz począł/ y vrodził/ y vmárł/ y iest wzbudzony *CzechEp* 144, 187.

Zwroty: »czysta, w czystości się począc« (1:1): ta myła panna [Maryja] [...] uyyąta oth wólzelkyego zarazena grzechu/ a przeto czyfita y naczyfthfza fyą poczła *PatKaz II* 70v, 71v.

»począc się z Ducha Św., Duchem Św., mocą (a. sprawą) Ducha Sw.« [w tym: o Chrystusie (23); w Wyznaniu wiary i nawiązaniach do niego (23)] [szyk zmienny] (19:5:2): *PatKaz II* 73; *SeklWyzn B*; *SeklKat B3v*, O2, O3; *LubPs Z3*; Wierzę w Bogá iednego oycá [...] Y w Iezu Kryftá iednego fyná [...]: Ktory fie poczył z Duchá fwiętego *BielKron* 139v; Tám [na zebraniach sekty adomitów] káždy podle ktorey klęczał popadł ią/ á ktore fie dzyecię w ten czás poczęło/ mowili że z ducha fwiętego *BielKron* 185; *RejPos* 33v, 271; *RejPosWiecz*² 91v; *BialKat* 83v; *KuczbKat* 30 [2 r.]; *WujJudConf* 23v; Y temu mocnie wierzę/ iż Iezus Pan poczył fie z Duchá ś. á nie z nafienia Iozeffowego. *CzechRozm* 162, 156v; *CzechEp* 187, 242, 341, 346; *ArtKanc* M8v, M10v; *LatHar* 9; *WujNT* 515; On to Iudałz/ ktory tym słowem [Ave] wydał ná śmierć Iezufa Pána náfzego/ przez ktore fie poczył z ducha fwiętego/ národził fie z Máriey Pány. *KlonWor ded* **2v.

»począc się przez (a. bez (zmazy)) grzechu« [w tym: o Maryi (5), o Chrystusie (2)] [szyk zmienny] (7): bo criřtus řzwyatlořz poczył fyą nad przyrodzenie w panny {maryey} przeřz pyeruorodnego grzechu *PatKaz I* 7v, 7v, 9v; *PatKaz II* 71v, 78; *LubPs Z3*; Kořcioł ták trzyma/ [...] iż fie P. Márya mátká páńfka bez grzechu pierworodnego poczęła *CzechEp* 192.

»począc się z nasienia [jakiego a. czyjego]« [szyk zmienny] (6): Ze wierzymy [...] / iż thenże Pan Iefus Chriřtus [...] poczył řie nie z nářsienia męřkiego iáko inřzy ludzie/ ále nád wřzyřtek obyczáy przyrodzenia/ mocą ducha S. *KuczbKat* 30; *CzechRozm* 162, 162v *margin*, 163v, *2; Ktoř może/ iáko mowi piřmo/ vczynić czyřtym tego ktory fie z nieczyřtego nářsienia poczył? *SkarKaz* 347a.

»z nieuřciwego łona się począc« (1): Bo co fie z dobrego pocźnye/ dobrem fie řtánye: á co ze złego/ złem będzie. Coř tedy bękart gdy z nieuřciwego łoná fie pocźnye/ izalř ma być człowyekym řwyetnem *GliczKřiqř B7v*.

»bez (a. oprócz) złączenia małżeńskiego (a. męřkiego, a. męřa i niewiasty) począc się« [szyk zmienny] (3): *CzechRozm* 163v, *2; dla tego iż fie poczył [Jezus] bez męřkiego złączenia. *CzechEp* 307.

»począc się w złořci(ach), w grzechu, w nieprawořciach« [w tym: w złořci, grzechu (1)] [szyk zmienny] (3:2:2): iám fie w grzechu poczył ij národził *Opecřzyw* 23; *RejPos* 49v; Y Dawid mowił zdawná w Píálmie: Otom řię poczył w niepráwořciach/ á w grzechach poczęła mię mátká moiá. *GrzegřSm* A3v [Ps 50/7; *przekład tego samego tekřtu RejPos, ArtKanc, LatHar, SkarKaz*]; *ArtKanc Mv*; *LatHar* 164; *SkarKaz* 577a.

»począc się w řywocie« [w tym: czyim (25); o Maryi (22), o Chrystusie (1)] [szyk zmienny] (29): Poczłam fyą {ot poczatkv řzwyata řtworzona} (w řyuořczye matky moyey) *PatKaz II* 19, 20, 21 [2 r.], 65v, 66, 68 (23); *LubPs Z3*; *Leop YY4v*; [Jupiter] Bachufá ktory fie był poczył w řywocie v niey [Semele]/ wyrwał prętko/ włóżył do řwoiego łoná izby czáfu donořł *BielKron* 21; *RejPosWiecz*² 91v; Conceptus – Ten ktori řzie wřywocie poczył. *Calep* 233a; ktore [imię Jezus] było miánowano od ániolá pierwey niřli fie w řywocie poczęło [in utero conciperetur] *WujNT Luc* 2/21.

Szereg: »począc się, (a, i) národzić (a. urodzić, a. być národzon)« [w tym: o Chrystusie (23)] (29): *Opecřzyw* 23; *Bielřyw* 170; *SeklWyzn B*; *SeklKat B3v*, O2, O3; A gdy widzyał Sáturnus oycá więcey

płodzić lynow niż on sam ieden [...] vciał mu kołą rodne członki [...] / á ze krwi ktora ná morze kápała/ poczęła sie y vrodziła Wenus. *BielKron* 20, 139v; Niezczęlny tho dzień był kthoregom sie ia poczęła/ y niezczęlny kthoregom sie národziła *HistRzym* 32v; *RejPos* 13, 271, 272v [2 r.]; *BiałKat* 83v; *KuczbKat* 30; *WujJudConf* 23v; *CzechRozm* 29, 156v; *CzechEp* 160, 189, 242, 299; *ArtKanc* M8v, M10v; *GórnTroas* 28; IEzu/ ktorys się z Panny niepokalány/ Máryey/ przedziwnie począć/ y národzić raczył. *LatHar* 548, 9; *WujNT* 515; *KlonWor ded* **2v. [Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.]

W przeni (1) : A na tym mieřtzu [tj. w łóżnicy, gdzie Maryja czytała Psalmi] zdrowie náffego zbawienia poczęło sie *OpecŻyw* 8.

3. Zostać uczynionym; w zdaniu uogólniającym wyrażającym zawsze ten sam skutek (1) : Iáko w zápiźmowány skrzynce/ co iedno z niey wymiesz/ káżdá rzecz piźmem wonią: ták w řercu/ w fłowie/ y w vczyńkách Chřeścijáńfkich/ [...] co iedno się pocznie/ iego řpráwiedliwością/ wyřługá y nářládowniem woniáć ma. *SkarKaz* 85a.

Synonimy: **1.** *jąć, jąć się*; **d.** *wywieść się*.

Formacje współrdzenne cf NACZAĆ.

Cf POCZĘCIE

MMk, AL